

Güney Sudan'ın Bağımsızlığında Petrolün Rolü

The Role of Oil in South Sudan's Independence

Hande SAPMAZ^a

MAKALE BİLGİSİ

<i>Makale Geçmişi</i>	
Başvuru	12 Ocak 2025
Kabul	11 Mart 2025
Yayın	18 Nisan 2025
Makale Türü	Araştırma Makalesi

Anahtar Kelimeler

Petrol,
Ayrılma,
İç savaş,
Güney Sudan,
Afrika.

ÖZ

Afrika'da doğal kaynakların bolluğu, "kaynak laneti" perspektifinden değerlendirildiğinde çatışmalar, iç savaşlar, şikâyetleri olan halklar ve devlet zayıflığı ile ilişkilendirilebilir. Çalışma, bir ayrılma hareketinin bağımsızlıkla sonuçlanmasında etkili olan unsurlardan doğal kaynaklar özelinde petrolü, Güney Sudan vakası için detaylandırmaktadır. Bu sayede ayrılmanın nedenleri olarak kabul edilebilecek faktörlerin bağımsızlık sonrasındaki durumları saptanarak, bağımsızlığın kalıcı bir çözüm olup olmadığı tartışılmaktadır.

Çalışmada ilk olarak ayrılmanın yapısal faktörleri bağlamında, Güney Sudanlı halkların ayrılma talebinin temelini oluşturan şikâyetler, İngiltere sömürge yönetimi politikaları üzerinden detaylandırılmaktadır. Güney Sudan'ın bağımsızlığından sonra petrolün etkinliği; Güney ve Kuzey arasındaki paylaşım krizleri (tartışmalı sınırlar), yeni bağımsız devlette çıkan iç savaş ve Güney Sudan petrolünün devlet dışı aktörler arasında dağıtımı sırasında ortaya çıkan istikrarsızlıklar şeklinde geliştirilen satır başları ile açıklanmaktadır.

Sonuç olarak, doğal kaynaklar ve farklılaşmış grup kimlikleri bir ayrılma hareketinin bağımsızlığa ulaşmasında belirleyici olsa da tek başına yeterli nedenleri meydana getirmemektedir. Nitekim Güney Sudanlı halklara bir kurtuluş formülü olarak sunulan ayrılma hareketini güçlendiren petrolün varlığı, bağımsızlık sonrası yeni devletin istikrarını bozan değişkenlerden biri olmuştur.

ARTICLE INFO

<i>Article History</i>	
Received	12 January 2025
Accepted	11 March 2025
Available Online	18 April 2025
Article Type	Research Article

Keywords

Oil,
Secession,
Civil War,
South Sudan,
Africa.

ABSTRACT

When the abundance of natural resources in Africa is evaluated through the lens of the "resource curse", it is often associated with conflict, civil war, grievances among populations, and state fragility. This study specifically focuses on oil as a determining factor for the independence of a secessionist movement, with a detailed examination of the South Sudan case. In this context, the post-independence status of the factors considered as reasons for secession is examined, and whether independence constitutes a lasting solution is discussed.

The study first elaborates on the structural factors of secession by examining the grievances that formed the basis of the South Sudanese people's demand for separation through the colonial policies of British rule. After South Sudan's independence, the significance of oil is explained through key themes such as the resource sharing crises between the North and the South (disputed borders), the outbreak of civil war in the newly independent state, and the instabilities that emerged during the distribution of South Sudan's oil among non-state actors.

Ultimately, while natural resources and the differentiated group identities play a decisive role in a secessionist movement's path to independence, they cannot be considered as sole causes. Indeed, although oil strengthened the secessionist movement by being presented as a formula for liberation to the South Sudanese people, it later became one of the destabilizing factors for the newly independent state.

EXTENDED SUMMARY

Secession is a rare phenomenon in Africa; indeed the South Sudan independence constitutes the second secession movement on the continent. The rise of the South Sudanese secession movement could be explained under several

factors; colonial history, the crises in nation-state building processes in the post-colonial period, identity and interest divergences among actors, as well as the demands of distinct communities to secede from the parent state, constitute some of the reasons behind the conflicts experienced on the continent. Independence was the

^a Öğr. Gör. Dr., Mardin Artuklu Üniversitesi, Proje Koordinasyon Ofisi, Mardin, E-Posta: handesapmaz@artuklu.edu.tr, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2638-6277>

culmination of a long-armed struggle waged by the South Sudanese people, which began in the mid-1950s. This struggle can be divided into two distinct phases. The first phase commenced in 1955 and continued until 1972. It was ended by the Addis Ababa Agreement of 1972, which granted self-government to South Sudan within the broader Sudanese state. The civil wars between South and North Sudan, being the longest conflicts in Africa, significantly influenced the selection of this topic for study.

There are certain factors that determine the outcome of a secessionist movement. Some of these include the geographical characteristics of the separatist region, the presence and intensity of conflict between the secessionist movement and the parent state, the functionality of the secessionist movement, and the support it receives from international actors. This study aims to detail the impact of oil (linked to the geographical characteristics of the separatist region) on South Sudan before and after its independence.

Natural resources in a region and their type influence the initiation, conclusion, and dynamics of processes involving armed conflicts such as civil wars and secessionist movements. Fearon and Laitin argue that oil, in particular, increases the likelihood of civil war by weakening the parent state (2003: 81). Ross suggests that the ease with which a natural resource can be extracted with unskilled labor (lootability), transported without significant barriers (obstructability), and marketed without legal complexity (legality) directly affects the outbreak and duration of armed conflict. Furthermore, he claims that the extraction and exportation of *non-lootable* natural resources, such as oil, require recognition as a sovereign state, which can trigger a secessionist movement in the region where the resource is located (2003: 55).

For a secessionist movement, the geographical and sociopolitical contexts of the natural resource are crucial. Firstly, the location of the natural resource in the secessionist region relative to the center of the parent state (whether it is near or far, accessible, and thus subject to power control) is significant (Le Billon, 2001: 570). In South Sudan, the discovered oil resources are located far from Khartoum, in areas where the parent state's authority is contested. For instance, Bor is situated in the Jonglei region, just a few kilometers from Juba, the capital of South Sudan. Bentiu, on the other hand, is in the Unity region along the Sudan-South Sudan border.

Secondly, the type and characteristics of the resource can influence the initiation or duration of armed conflicts (Collier and Hoeffler, 2002). In the case of South Sudan, the extraction and exportation of oil require a sovereign state that is internationally recognized. This necessity can facilitate garnering support from distinct communities (with Bartkus's conceptualization) for a secessionist movement. The idea that they would achieve economic prosperity once independent is as significant as their differentiated identities in ethnic and religious contexts.

In the study, the effectiveness of oil after South Sudan's independence is detailed through unresolved oil issues between the South and the North, disputed borders between the two actors, the civil war that broke out in South Sudan after independence, the kleptocratic political order, and the

instabilities arising during the distribution of South Sudan's oil among non-state actors. Using qualitative research methods, particularly literature review, relevant studies and reports were analyzed. Consequently, it is observed that disputes over oil between the South and the North have harmed the economies of both countries and the fragile peace environment.

After independence on July 9, 2011, the majority of Sudan's oil resources remained in South Sudan. However, despite most oil fields being in the South, the pipelines, refineries, and export infrastructure are situated in the North. Therefore, South Sudan is dependent on the North for refining, transporting, and exporting its oil. As a result of disputes over oil between the parties, the South halted the flow of oil through the North's pipeline in April 2012 without developing new alternatives. However, this had more devastating consequences for South Sudan. The gross domestic product per capita for both the South and the North declined.

After independence, the disputed borders between the two countries led to deeper crises due to the presence of oil fields in some of these areas. Abyei's Diffra and the Heglig city at the Unity-South Kordofan border are such points (Johnson, 2012: 2). For example, if Heglig (Panthou) is located east of the border line established in 1931, it is part of Unity State (South Sudan); if west, it belongs to South Kordofan (Sudan). Until 2003, Heglig was assumed to be part of Unity State. This status was accepted in the proposed border changes in the national parliament in 1980 and in the suggested route for an oil pipeline in 1983. However, after independence, Heglig became one of the contentious points in the border dispute between the two countries (Johnson, 2012: 7).

In the context of Unity State, ethnic competition between the Dinka and Nuer was fueled by the state governor, a Jikany Nuer, who since 2006 encouraged the Jikany Nuer to settle in the region. Additionally, the state has hosted an oil field operated since 2003 by the Greater Pioneer Operating Company, a consortium dominated by the China National Petroleum Corporation and Petronas. This development significantly reduced grazing lands for Dinka and Nuer cattle herders, exacerbating ethnic rivalries (Simone, 2022: 158). As a result, it is evident that disputed border areas provide favorable conditions for low-intensity proxy wars.

Furthermore, the duration and intensity of the civil war that broke out in South Sudan immediately after independence were influenced by the oil factor. In addition to other reasons, armed struggles to establish direct control over oil-rich areas, such as Bor and Bentiu, were decisive in shaping the course of the civil war.

In conclusion, while oil was presented to the South Sudanese people as a solution to all their grievances, thereby strengthening the secessionist movement, it became one of the factors undermining the stability of the young state after independence.

1. Giriş

Afrika kıtası kolonyalizm ve uti possidetis juris ilkesinin uygulanması gibi çeşitli nedenlerle yapay sınırlara hapsolmuş, hâkim toplumdan farklılaşan ve bir bölgede yoğunlaşan halklara sahiptir. Kıta devletlerinin

egemenliklerini *küçük bedeller karşılığında herkese eşit ölçü ve aynı çeşitte verilen tabldot yemeğe sahip olmaya* benzer bir şekilde kazanması, devlet zayıflığının yanında halk tarafından sorgulanan bir egemenliğe sahip olmalarına da neden olmuştur.¹ Ayrıca uluslararası aktörlerin ebeveyn devletlerin yanında olmaları kıtadaki zayıf devletlerin varlıklarını sürdürebilmelerinin ve ayrılma hareketlerinin başarısızlığa uğramalarının nedenlerinden biri olarak değerlendirilmektedir (Englebert ve Hummel, 2005: 411). Ancak Güney Sudan, Sudan Halk Kurtuluş Hareketi (SPLM) ve Sudan Hükûmeti arasında imzalanan Kapsamlı Barış Anlaşması (CPA) ile bağımsız olarak bu tutumdan sapma olarak görülebilir.

Neredeyse tüm kıtanın sömürge tarihine sahip olması, sömürge dönemi sonrası ulus-devlet inşa süreçlerindeki krizler, aktörler arasında kimlik ve çıkar farklılaşmalarının yaşanması kıtada yaşanan çatışmaların bir kısmının nedenlerini meydana getirmektedir. Güney Sudan ayrılma hareketi bu nedenlerin hepsine sahiptir. Nitekim 1955'te başlayan ve 1972'ye kadar süren, sonrasında 1983'te yeniden alevlenen ve 2005'e kadar devam eden iç savaşlar neticesinde nihayete ermiştir. Güney ve Kuzey Sudan arasında gerçekleşen iç savaşların Afrika'nın en uzun çatışmaları arasında yer alması, bu çalışmanın konusunun seçilmesinde etkili olmuştur.

Çalışma, bir ayrılma hareketi bağımsızlığa ulaşırken belirleyici olarak değerlendirdiği faktörlerden doğal kaynaklar özelinde petrolü Güney Sudan vakası için detaylandırmaktadır. Petrolün etkinliği, Güney Sudan bağımsızlığa giderken ve bağımsızlığı sonrasında özellikle Sudan ile ilişkileri bağlamında incelenmektedir. Bu sayede ayrılmanın nedenleri kabul edilebilecek faktörlerin bağımsızlık sonrasında ne durumda olduğu saptanarak ayrılmanın bir çözüm yolu olarak değerlendirilip değerlendirilemeyeceği tartışılabilecektir.

Çalışmada ilk olarak ayrılmanın yapısal faktörleri incelenerek Güney Sudanlı halkların ayrılma talebinin temelini oluşturan *şikâyetler* İngiltere sömürge yönetimi politikaları üzerinden detaylandırılacaktır. Çalışmanın devamında petrolün bir doğal kaynak olarak özellikleri ve Güney Sudan'ın bağımsızlığı öncesinde ve sonrasında belirleyiciliği açıklanacaktır.

2. Ayrılmanın Yapısal Faktörleri

Bir ayrılma hareketinin yapısal faktörleri, hareket nihayetinde bağımsız bir devlet olmayı arzuladığı için Devletlerin Hak ve Görevlerine İlişkin 1933 Montevideo Konvansiyonu² 1. maddesinde sıralanan devlet olmanın kriterleri ile yakından ilişkilidir. 1. maddeye göre devlet; kalıcı bir nüfus, tanımlanmış bir bölge, hükûmet ve diğer devletlerle ilişki kurma kapasitesine sahip olarak uluslararası hukukun bir kişisi olabilir. Ayrıca Bartkus, ayrılma için gereken dört faktörü; saptanabilen farklılaşmış

bir topluluk,³ bölge/mekân (ayrılma hareketi bağımsız olduğunda ortaya çıkan yeni bağımsız devletin muhtemel ülkesi), hareketin lideri ve memnuniyetsizlik veya şikâyet (ayrılma hareketinin nedenlerini meydana getiren argümanlar) şeklinde sıralamaktadır (Bartkus, 2004: 10).

Toft, etnik açıdan farklılaşan bir grubun bir bölgede yoğunlaştığında ve bu bölgenin tarihi anavatan olarak benimsenmesi durumunda ayrılma talebini talep edeceğini iddia etmiştir (Toft, 2010: 19). Neticede bir ayrılma hareketinin meydana gelmesi için öncelikle belli sınırlar içerisinde yaşayan insanların kendilerini kimliğin bazı unsurları (özellikle dinsel ve etnisite) özelinde tanımlamaları gerekmektedir. Sonrasında bu insanların kendilerini üzerinde bağımsız devlet kurma amacıyla olacakları bir coğrafi bölge ile ilişkilendirmeleri beklenir.

Şikâyetler ayrılma kararının alınması ve ayrılma eyleminin ortaya çıkmasında ilk adımı teşkil edebilir (Stein, 2016: 6). Şikâyet faktörü ayrılmanın meşru zeminini, hatta varlık sebebinin meydana getiren koşullar olarak değerlendirilir. Ne kadar önemli olduğu ayrılma eylemi geçiren motivasyonu ortaya çıkarmasından anlaşılabilir. Sonuçta hem bir ayrılma kararının alınmasında hem de bu ayrılmanın harekete dönüşmesi ve bağımsız olmasında önemli faktörlerden biri *bölgesel yoğunlaşma* diğeri ise *şikâyetler*dir.

Güney Sudan'ın ayrılma talebini ve eylemini ortaya çıkaran şikâyetlerin, ayrılmanın iyileştirici bir hak olarak değerlendirilmesi kanaatini güçlendirecek düzeyde tarihi olduğu fark edilmektedir. Nitekim Güney Sudan'ın bağımsız bir devlet olarak ortaya çıkması ile sonuçlanan ayrılma hareketi "Afrika'daki en uzun self determinasyon hakkını bulma çabası" olarak nitelenebilir (Thomas ve Falola, 2020: 157).

Güney Sudan'ın bağımsız olmasına giden süreç veya çatışma dönemi çeşitli aralıklarla devam etmiştir. Çatışmalar Sudan bağımsız olmadan başlamış ve 1955-2011 yılları arasında devam etmiştir. Bu uzun dönem boyunca, değişen nesillerle birlikte (çatışmanın tarafları Güney Sudan ve Kuzey bölgesinde egemen olan Hartum merkezli ebeveyn devlet⁴) çatışmanın mahiyeti de farklılaşmıştır. Ayrıca çatışmanın mahiyeti gibi Güney'in şikâyetlerinin de zamanla değiştiği fark edilmektedir. Özellikle Güney'de ham petrol çıkarımının ağırlaştırdığı faktörlerin birleşiminden kaynaklanan göreceli eşitsizlik ve yoksulluktaki artışlar şikâyetleri artırmıştır (Sefa-Nyarko, 2016: 205).

Neticede Güney Sudan ayrılma hareketinin yapısal faktörleri, (kıtada gerçekleşen ayrılma hareketlerinin neredeyse tamamı gibi) sömürge dönemi uygulamaları ve ebeveyn devletin bağımsızlığı sürecinde alınan kararlar ile sıkı sıkıya ilişkilidir (Thomas ve Falola, 2020: 157).

¹ Bu nedenle literatürde "parent state" kavramı çalışmada "egemen devlet" yerine "ebeveyn devlet" olarak kullanılmaktadır.

² 1933 Devletlerin Hak ve Görevlerine İlişkin Montevideo Konvansiyonu tam metni için bkz. <https://www.jus.uio.no/english/services/library/treaties/01/1-02/rights-duties-states.html> Erişim Tarihi:24.07.2021.

³ Topluluğun "farklı" sıfatıyla tanımlanması din, dil, kültür, ırk veya etnik köken gibi belirli nesnel özellikleri ile farklılaşmasına atfı yapmaktadır. Bunlar topluluğun bir üyesinin grubun dışında kalan kişileri ayırmakta kullandığı özelliklerdir (Bartkus, 2004: 13). Ayrılıkçı olan gruplar için

kullanılan etnik grup veya kabile kavramları bu grupları tanımlamakta başarılı değildir. Bu nedenle çalışmada, ayrılıkçı motivasyonun meydana gelebilmesi için farklılaşma gerektiği kabulünden hareketle ayrılma hareketlerinin temel aktörü olan "ayrılmak isteyen insan grupları" için ulus, etnik grup, kabile gibi kavramların yerine "farklılaşmış topluluk" kavramının kullanımı tercih edilmektedir.

⁴ Ayrılan birim Güney Sudan olarak yeni bir ad alsa da ebeveyn devletin ismi değişmemiştir. Bu durum ayrılma öncesi ve sonrası dönemler için karışıklığa neden olabilir. Çalışmada ebeveyn devlet için "Sudan", "Kuzey Sudan" veya "Hartum" ifadeleri kullanılmaktadır.

3. Sistemde Yeni Bir Aktör: “Bağımsız” Güney Sudan

2011 yılının Ocak ayında Afrika Birliği ve uluslararası toplumun desteği ve onayıyla Güney Sudan’ın bağımsızlığına ilişkin referandum gerçekleşerek Güney’in Kuzey’den ayrılması resmiyet kazanmıştır (Thomas ve Falola, 2020: 157).

Yaşanan bu bağımsızlık (Eritre’nin bağımsız olma yoluyla benzer biçimde) self determinasyonun uluslararası toplumun desteği⁵ ve ebeveyn devletin onayı ile gerçekleştiği şeklinde açıklanabilir. Ancak bu bağımsızlığın self determinasyon ile uluslararası hukuka dayanarak gerçekleşen bir ayrılma vakası olduğu göz önünde bulundurulmalıdır. Nitekim Güney Sudan’ın bağımsızlığı ile sonuçlanan sürece ivme katan faktörler; Güneyli halkların “eşitsizlik kanaati” ve “şikâyetleri” şeklinde sıralanabilir. Güneyli halkların eşitsizlik kanaatini ortaya çıkaran politikalar ve olaylar ise İngiliz sömürge dönemi politikalarına dayandırılabilir.

3.1. İngiltere Sömürge Yönetimi ve Sudan

Bölge 1899-1956 yılları arasında İngiltere sömürge yönetimi altında kaldığı dönemde Mısır- Sudan ortak yönetimi (condominium) olarak Afrika’daki en geniş idari alan şeklinde yönetilmiştir (Christopher, 2011: 127).⁶ Bu idari birimin, Amerika Birleşik Devletleri’nin (ABD) 1/3’ü büyüklüğünde olduğu ve 400’den fazla dil konuşan yaklaşık 600 etnik gruba ev sahipliği yaptığı bilinmektedir (Branch ve Mampilly, 2005: 4; Zapata, 2011). Bu büyüklük ve toplumsal çeşitlilik bir idari birliktelik çatısı altında görünse de Sudan’ın toplumsal ve coğrafi olarak ayrı yönetilmesini doğurmuştur. Ancak iki bölgenin farklı dinlere mensup olması çatışmanın ortaya çıkmasının veya uzun sürmesinin ana nedeni olarak değerlendirilmemelidir (Branch ve Mampilly, 2005: 4).

Kolonyal dönemde İngiltere idaresinde uygulanan politikalar Sudan’ın toplumsal ve coğrafi olarak ayrılığını derinleştirmiştir (Deng, 1995: 23; Kilroy, 2019: 393). Güney Sudan, sömürge dönemi Sudan’ın “farklı ve ihmal edilmiş bir parçası” şeklinde tanımlanabilir (Kilroy, 2019: 391).

1906 yılında “Kapalı Kapı Politikası” geliştirilmesi ile Kuzeyli yöneticilerin, askerlerin, polislerin veya tüccarların Güney’e girmesi Hartum’da bulunan merkezi hükümetin iznine bırakılmıştır. İngiltere idaresi Kuzey’deki kalkınma programlarını Mısır hazinesine dayanarak yürütürken Güney’deki yatırımlar için fon sağlayamamıştır (Poggo, 2009: 22). Ayrıca İngiliz idare döneminde “Güney Politikası” kapsamında Hristiyan misyonerler teşvik edilmiş, İngilizce bir eğitim aracı olarak tanıtılmıştır. Bu süreçte Kuzey’e ekonomik olarak kalkındırma politikaları uygulanırken Güney bölgesi ise bilinçli bir şekilde ihmal edilmiş ve marjinalleştirilmiştir (Deng, 1995: 23; Sefa-Nyarko, 2016: 199).

1917 yılında iki bölge arasındaki temel kültürel etkileşim alanlarından birini ortadan kaldıracak, tamamı etnik kökenleri esasına göre seçilen askerlerden oluşan ve olası bir Arap isyanına karşı denge unsuru olarak Güneyli askerlerden oluşan “Ekvator Kolordusu” kurulmuştur.

Ekvator Kolordusu, İngiltere’nin orduda güçlü etnik dengesizliklerin geliştirilmesi yoluyla politik olarak daha güvenilir örgütlerin güçleneceği stratejisi nedeniyle ortaya çıkmıştır. Temelde ise İslâm’ın yayılmasına karşı koymayı amaçlayan Güney Sudanlı erkeklerden oluşan bir askeri örgütlenme modeli olarak kabul edilebilir (Tounsel, 2021: 48).

Kapalı Kapı Politikasının yeni versiyonu olarak, 1922 yılında çıkarılan Pasaportlar ve İzinler Yönetmeliği ile Kuzeylilerin Güney’in belirli bölgelerine erişimi kısıtlanmıştır. Bu durum 1925 Ticaret İzinleri Yönetmeliği ile güçlendirilmiştir. Yönetmeliğe göre İngiltere, Sudan’ın Güney bölgesine ticaret erişimi izni verme konusunda tek yetkili aktör haline gelmiştir. Sonuç olarak İngiltere sömürge yönetimi ve özellikle 1920’de uygulamaya konulan “Güney Politikası”, 1955’ten itibaren Sudan’ın tamamını etkileyen ayrılıkçı iç savaşları tetikleyen koşulların oluşmasının temelini meydana getirmiştir.

Güneyli halkların eşitsizlik kanaatini güçlendiren “Güney Politikası” şikâyetlerini de güçlendirmektedir. Örneğin; Güney Politikası kapsamında eğitim ve kalkınma alanlarında farklı uygulamalar geliştirilmiştir. Güney Sudan’da misyonerlerin, İngilizcenin hâkim olduğu ve kısıtlı kitlelerin ulaşabildiği bir eğitim politikası uygulanmış, kalkınma alanında ise Kuzey’in aksine sistematik bir kalkınma politikası geliştirilmemiştir (Sefa-Nyarko, 2016: 200). Ancak sömürge dönemi politikaların koloni halkını bölmeye ilk kez Sudan’da görülmektedir. Örneğin Angola’da çıkan çatışmaların en önemli nedeni olarak, kıyı bölgelerinde yaşayan Angolalıların Portekizce konuşan, prestijli idari konumlara sahip olan ve kendilerini Portekiz Kraliyetinin sadık tebaası gören halkı meydana getirerek diğer bölgelerdeki Angola halklarından ayrışması gösterilmektedir. 1961’de sömürgecilik karşıtı hareketin gelişmesiyle beraber çok dilli, çok kültürlü ve belki de en önemlisi kendini daha üstün görerek farklılaştıran grupların bulunduğu Angola’da, iç savaşın uzaması ve sorunun daha karmaşık bir hale gelmesi kaçınılmaz olmuştur (Oliveira, 2015: 7).

1920’lerde uygulanmaya başlanan Güney Politikası, 1930 yılında Sudan’da iki bölgenin idaresinin ayrılmasının ilan edilmesiyle resmiyet kazanmıştır. Sudan’ın bağımsızlığından dokuz yıl önce ise hiçbir hazırlık yapılmadan ayrı kalkınma politikası sona erdirilmiştir (Deng, 1995: 24). 1947 yılında İngilizler bütün Sudan’ın idaresini Hartum yönetimine vererek Güneyde bir ayrılma hareketinin fitilini ateşlemişlerdir. Neticede İngiltere sömürge idaresi tarafından uygulanan Güney Politikası, Güney Sudan ayrılma hareketinin yapısal faktörleri olan farklılaşmış topluluk ve sınırları belirlenebilen bölge faktörlerini netleştirmiş ayrıca Güneyli halkların eşitsizlik kanaatiyle beraber güçlenen şikâyetlerini meydana getirmiştir.

Güney Politikasının en yıkıcı sonucu, Kuzey ve Güney bölgeleri arasındaki eşitsiz ekonomik kalkınma seviyesi olarak değerlendirilebilir. Kuzeyli yatırımcıların toprak gaspı, Güney’de petrol üretimine rağmen ekonomik kalkınmanın olmaması ve yerel kültürleri Kuzey Nil

⁵ Literatürde Güney Sudan’ın sahip olduğu petrol kaynakları nedeniyle uluslararası toplumun desteğini alarak bağımsız olduğunu iddia eden çalışmalar mevcuttur (Şahin ve Öztürk, 2023: 62).

⁶ Bunun nedeni doğada sınırın olmaması ve Nil nehrinin ortak bir idari birim tarafından yönetilme iradesi olabilir (Woodward, 2011).

Vadisi'nin Arap-Afrika kültürüyle değiştirme politikaları Güney Sudan ayrılık hareketindeki şikâyetleri güçlendirmiştir. Özellikle Hartum'un Güney'in kalkınmasına destek vaatlerinden caydığı ve bunun yerine bölgeyi Araplaştırma ve İslâmlaştırma yoluyla birleştirmeye odaklandığı iddia edilmektedir (Schomerus ve Vries, 2019: 427).

Sonuç olarak Güney Sudanlıların Hartum Hükûmeti'nin "kültürel, dini ve politik hegemonya" olarak değerlendirdikleri tutumuna karşı artan öfkesi, Anya Nya I ya da 1965 yılında başlayan ilk iç savaşın ayrılıkçı hedefe sahip olmasına neden olmuştur.

4. Güney Sudan Ayrılma Hareketinde Petrolün Belirleyiciliği

Bir bölgede bulunan doğal kaynaklar ve bu kaynakların türü iç savaş ve ayrılma hareketleri gibi silahlı çatışmaları içeren süreçlerin başlaması, bitmesi ve dinamikleri üzerinde etkilidir. Fearon ve Laitin, özellikle petrolün ebeveyn devletin zayıflığına neden olarak iç savaş olasılığını ve beraberinde ayrılma hareketlerini artırdığını öne sürmektedir (2003: 81).

Ross, doğal bir kaynağın vasıfsız işgücüyle çıkarılabilme kolaylığının (yağmalanabilirlik), ciddi engeller olmadan kolayca taşınabilmesinin (engellenebilirlik) ve herhangi bir zor yasal karmaşıklık olmadan kolayca pazarlanabilmesinin (yasallık) silahlı bir çatışmanın patlak vermesi ve süresi üzerinde doğrudan bir etkisi olduğunu belirtir. Ayrıca petrol gibi yağmalanamayan doğal kaynakların çıkarılması ve ihraç edilmesi sürecinde egemen bir devlet olarak tanınmaya ihtiyaç duyulduğundan, kaynağın bulunduğu bölgede ayrılma hareketini tetikleyebileceğini de iddia eder (2003: 55). Le Billon ise bir ülkedeki doğal kaynakların isyan etmek isteyenleri finanse edebileceğini, doğal kaynakların devlet tekelinde olması halkta adaletsizlik fikrinin doğmasına neden olarak isyan motivasyonunu artırabileceğini ve siyasi kurumların çatışmaları barışçıl bir şekilde çözmeye yeteneğini zayıflatarak ülkelerin silahlı çatışmaya karşı savunmasızlığını da artırabileceğini ifade eder. Bu gibi durumlarda ise doğal kaynağın varlığı ülkedeki çatışma ihtimalini artıracaktır (2001: 362).

İkinci olarak kaynağın türü ve özellikleri silahlı çatışmaların tetiklenmesini veya süresini etkileyebilmektedir (Collier ve Hoeffler, 2002: 17). Bir kaynağın yüksek oranda yağmalanabilir olması durumunda yerel halklara fayda sağlama olasılığı daha yüksek olacaktır. Yağmalanamayan kaynağın yoğunlaştığı bölgelere ebeveyn devletin gerekli girişimlerde bulunarak tesisler inşa etmesi gerekecek, farklı bölgelerden vasıflı işçiler gelecek, bölgenin geleceği üzerinde yabancı şirketlerin etkin olabileceği ağlar ortaya çıkacaktır. Ayrıca doğal kaynak, tek bir coğrafi bölgede yoğunlaşan "nokta kaynak" olduğunda, ebeveyn devlet hükûmeti kaynağı daha kolay kontrol edebilir. Ancak kaynaktan elde edilen gelirlerin eşit bir biçimde dağıtılmaması adaletsizlik fikriyle ilişkili olarak "şikâyetlerin" ortaya çıkmasında etkilidir (Ross, 2003 :55).

Bir ayrılma hareketi için doğal kaynağın coğrafi konumunun ve doğasının önemli olduğu saptanmaktadır. İlk olarak ayrılıkçı bir bölgede bulunan doğal kaynağın ebeveyn devletin merkezine göre konumu, uzakta veya yakında olması, ulaşılabilirliği ve dolayısıyla kaynak üzerinde iktidar kurulabilmesi önemlidir. Örneğin, uzak ve

sınır bölgelerindeki madenler, ormanlar isyancı gruplar tarafından ele geçirilerek silahlı çatışmaları için gerekli ekonomik getiriye sağlayabilmektedir. Kaynakların çevresel bölgelerde yoğunlaşması (nokta kaynak olması) durumunda ise ayrılıkçı isyanları tetikleme ihtimali artmaktadır (Le Billon, 2001: 570).

Güney Sudan'da keşfedilen petrol kaynakları Hartum'dan uzakta, ebeveyn devletin iktidarının tartışıldığı alanlarda konumlanmaktadır. Hatta Bor, Güney Sudan'ın başkenti Juba'ya birkaç kilometre uzaklıktaki Jonglei Bölgesi'nde yer almaktadır. Bentiu, Sudan ve Güney Sudan sınırında bulunan Unity bölgesinde yer almaktadır. Petrolün bulunduğu bölgeler ayrılıkçı taleplerin olduğu bölgeleri meydana getirerek literatürdeki iddiaları desteklemektedir (Bayram, 2017: 69 ; Yamak, 2020: 508).

Güney Sudan vakası açısından petrolün çıkarılması ve ihraç edilmesi için uluslararası alanda tanınan egemen bir devlete ihtiyaç duyulmaktadır. Bu durum, bir ayrılma hareketine "farklılaşmış halkların" desteğinin alınmasını kolaylaştırabilir. Bağımsız olduklarında ekonomik açıdan refaha erecekleri fikri, etnik ve dini bağlamda farklılaşan kimliklere sahip olmaları kadar önemlidir. Bu fikir, liderler tarafından kişisel çıkarlarını maksimize etmek amacıyla farklılaşmış halkları mobilize etmek için kullanılabilmektedir. Diğer yandan farklılaşmış halklardan destek bulmak için ayrılıkçı hedefler benimseyebilir ve kendi taleplerini bu hedefin arkasına gizleyebilirler (Bartkus, 2004: 9).

Sudan bağımsız olduktan sonra Güneyli liderler Hartum'daki hükûmetlerin ticari ve askeri elitler lehine politikalar geliştirerek ekonomik eşitsizlikler yarattığını ve hükûmet gelirlerinden etnik nedenlerle dışlandıklarına inanmışlardır. Garang, 1955 yılında başlayan ilk iç savaşın Güney'deki isyancı liderlerin kişisel hırsları uğruna siyasi mevkiler kazanmak için gerçekleştiğini öne sürmüştür (Garang'dan aktaran Waal, 2014: 350).

Nijerya ve Sudan gibi ekonomisi petrole dayanan ülkelerde, petrol sınıf oluşumunun ve servet birikiminin temel belirleyicisi olarak değerlendirilir (Obi, 2007: 33). Bu bağlamda, petrol, sermaye birikiminde geniş bir etnik grubun temel olduğu ulusal birlik zeminini oluşturabilir. Ancak Sudan'da petrol, ulusal birlik hükûmeti olarak gösterilen Hartum'un adil olmayan politikalarını geliştirmek adına kullanıldığı iddiasıyla Güney Sudanlı halkları marjinalleştirmek için bir araç olarak değerlendirilmiştir. Ek olarak Yeni Kurumsal İktisat perspektifinden yaklaşıldığında, sosyal ve siyasal hayata kolayca etki edebilen kurumların bulunduğu "dışlayıcı" yapının Güney Sudan bağımsızlığını ortaya çıkardığı iddia edilebilir (Yamak, 2020: 520).

Sudan için petrolün belirleyiciliği tarihi bağlamda ticari miktarlarda ham petrolün 1970'lerin sonlarında Amerika Birleşik Devletleri'nin petrol devi Chevron tarafından keşfedilmesiyle başlamıştır. Keşfinden itibaren petrol, ülkenin her iki bölgesinin ekonomilerinde, iç ve uluslararası politikalarında etkin bir faktör haline gelmiştir. Örneğin, İkinci Sudan İç Savaşı, yalnızca SPLM'nin Hartum Hükûmeti'nin kötü yönetimine karşı başlatılmamıştır. Ham petrolün bir nokta kaynak olması, nispeten yağmalanamaması ve petrol bölgeleri üzerindeki kontrol

mücadeleleri iç savaşın⁷ çıkmasına neden olmuştur. 1983'te başlayan iç savaşta, petrol bölgeleri üzerindeki kontrol mücadeleleri çatışmayı tetikleyen temel faktörlerden biri olarak kabul edilebilir (CIJ, 2006: 7).

Cumhurbaşkanı Cafer Muhammed Numeyri'nin Güney Sudan'a özerklik verilmesini öngören ve Birinci İç Savaşı bitiren 1972 tarihli Addis Ababa Anlaşması'nı feshetmesinin başlıca nedeni Güney'de petrol bulunmasıdır. Anlaşmadan kısa süre sonra Güney Sudan'da petrolün keşfedilmesi, Sudanlı yetkililerin anlaşmadan uzaklaşarak eyalet sınırlarını petrol sahalarını gözeterak yeniden çizmeye yöneltmiştir (Rone, 2003: 123). Numeyri rejimi altında Hartum yönetiminin Güney ile iktidarın yanında kaynakları da paylaşmayacağı tutumu netleşmiştir (Malwal, 2015: 114).

İkinci Sudan İç Savaşı'nın temel farklılığı, çatışmanın Güney'in ötesine taşınmasıdır. Mavi Nil, Kordofan ve Darfur eyaletlerine taşan iç savaşın taraflarından Anya-Nya⁸ Güçleri kendi içerisinde anlaşmazlığa düşerek parçalanmıştır. 1991 yılında Batı Yukarı Nil'in SPLA lideri Riek Machar ve diğerleri SPLM/A lideri John Garang'a karşı darbe girişiminde bulunmuştur. Başarısız olunca Güney Sudan'ın petrol sahalarının çoğunu içeren Batı Yukarı Nil'i ve Nuer bölgelerinin geri kalanını talep etmiştir. Görüldüğü gibi petrol içeren bölgeler ayrılma hareketleri için de çatışma konusudur. Burada şaşırtıcı olan Riek Machar liderliğindeki SPLA-Nasır grubunun ayrılmaya çalıştığı Hartum Hükûmeti'nden silah ve teçhizat desteği almış olmasıdır (Rone, 2003: 125).

Numeyri, Güney'deki petrol gelirinin Güney ile paylaşılması ve hatta petrolün ortak mülkiyet olmadığı konusunda çok net bir tutum sergilemiştir. Güneyi cezalandırmak ve kontrolü altına almak için petrolü bir araç olarak değerlendirmiştir. Muhalefetteki Ulusal Cephe liderleri El-Sadık el-Mehdi ve Hasan Abdullah el-Turabi ile uzlaşma sağlayan Numeyri, ülkede kendisine meydan okuyacak başka aktörün kalmadığı güvencesiyle Güney Sudan'ın özerkliğini feshetmiştir. Ancak bir yıl sonra, Nisan 1985'te Hartum'da halk ayaklanmasıyla devrilmiştir. Numeyri'nin savunma bakanı Mareşal Abdel Rahman Swar al-Dahab, Numeyri devrildiğinde yeni hükûmetin askeri konseyinin lideri olsa da Addis Ababa Barış Anlaşması uyarınca garanti altına alınan Güney Sudan'ın bölgesel özerkliğini geri getirme konusunda istekli davranmamıştır (Malwal, 2015: 14). Sonuç olarak bütün Kuzeyli liderlerin Güneyin özerkliğine karşı ortak bir tutum sergilediği söylenebilir.

Güneyli halkların bu tutumu öngördükleri iddia edilebilir. 1978'de petrol keşfedildikten sonra, Güneyli halklar kuzey elitinin hâkim olduğu hükûmetin petrol gelirlerinden herhangi bir pay vermeyeceğinden korkmuşlardır. 1978 yılında Güneyli halklar, Hartum'un Bentiu ham petrolünü Port Sudan üzerinden ihraç etme kararını kınamak için sokaklara çıkmıştır (Rone, 2003:128). Kenya'nın Mombasa Limanı'na ihracat yapılmasını talep etseler de Hartum

Hükûmeti Güney'deki petrol kaynakları üzerindeki kontrolünü artırmak amacıyla petrol yataklarından limana kadar tüm boru hatlarını Kuzey bölgesi üzerinden döşemiştir. Nitekim Güney Sudan bağımsız olduktan bir yıl sonra, boru hattı politikaları (transit ücretleri konusundaki tartışmalar) neticesinde üretimin durması hem Sudan hem de Güney Sudan için büyük ekonomik kayıplara yol açmıştır (Sefa-Nyarko, 2016: 205). Dolayısıyla Güney'deki ham petrolün ihracatı ve çıkarılması, bağımsız bir devlet olmayı gerektirdiğinden Güneyliler için ayrılmaı çekici hale getirir de ayrılma hareketine karşı ebeveyn devletin daha sert bir tutum geliştirmesine neden olmuştur.

İkinci İç Savaşta etkin aktör, savaşı sona erdiren barış anlaşmasının müzakereleri sırasında da aktif olan John Garang yönetiminde Sudan Halk Kurtuluş Hareketi/Ordusu'dur (SPLM/A). SPLM/A uluslararası temsilcilik, seyahat belgeleri gibi resmî belge veren de facto devlet olarak; Güney Sudan ayrılma hareketini zayıf bir örgütlenmeden bağımsızlık provası yapan bir devlete dönüştürmüştür (Kilroy, 2019: 394).

Kapsamlı Barış Anlaşmasına göre ise Güney Sudan petrolünden elde edilen gelirin yarısı doğrudan Güney Sudan'a, kalanı Sudan Ulusal Birlik Hükûmeti'ne devredilmelidir. Ancak Ulusal Kongre Partisi kendi bütçesini artırmak için Güney Sudan'a ayrılan gelirden almaya başlamıştır. Dolayısıyla Güney Sudan için ayrılma, bağımsız olma petrol gelirlerini iki katından fazlaya çıkarma anlamına gelmiştir. Mevcut petrol sahaları 2008 ve 2010 yılları arasında en yüksek üretimlerine ulaşsa da Güney Sudan, Sudan ile kalmanın uzun vadeli faydalarından ziyade kısa vadeli hızlı finansman akışına odaklanmıştır (Waal, 2014: 353).

5. Petrol ve 2011 Sonrası Güney Sudan

9 Temmuz 2011'deki bağımsızlık sonrasında Sudan'ın petrol kaynaklarının yaklaşık %80'i Güney Sudan topraklarında kalmıştır (Riak, 2024: 2). Ancak petrol sahalarının çoğunluğu Güney'de olmasına rağmen, boru hatları, rafineri ve ihracat altyapısı Kuzey'de yer almaktadır. Bu nedenle petrolü rafine etmek, taşımak ve pazara göndermek için Güney Kuzeye bağımlı haldedir (Dalar, 2013: 10).

Güney Sudan bağımsızlığı sonrası Sudan ile çözölemeyen petrol sorunu kırılğan sulh durumuna ciddi bir tehdit oluşturmıştır (Jumbert ve Rolandsen, 2013 :5; Zorba Bayraktar, 2022: 107). Kapsamlı Barış Anlaşması içerisinde petrol sahalarına ilişkin taraflar arasında özellikle şu üç temel soru cevaplanmamıştır. İlk olarak tarafların sınırlarını aşan petrol sahalarının kime ait olduğu (özellikle 1, 2 ve 4 numaralı petrol sahaları); ikinci olarak bir gelir paylaşım formülünün korunup korunmayacağı ve korunmazsa güneyin kuzeydeki ihracat boru hatlarına ve limanlara erişmek için ne kadar bedel ödeyeceği; üçüncü olarak ise Sudan devletinin ulusal petrol şirketi Sudapet'in elinde olanlar da dahil olmak üzere devlete ait petrol varlıklarının güneyin ayrılmasından sonra nasıl dağıtılacağıdır. Petrolün

⁷ İlk iç savaşın sonunda imzalanan Addis Ababa Anlaşması ile Güney Sudan, halkın isteği dışında üç eyalete bölünmüş ve Şeriat ilan edilmiştir. Addis Ababa Anlaşması'nın temelde ekonomik, politik ve güvenlik alanlarında yoğunlaşan zayıf yönleri ve Güney Sudan halkının etnik ve dini kimliği veya kimlikleri göz önüne alındığında özerkliğin kaybı (Şeriat ilanı) İkinci İç Savaşı tetiklemiştir. İkinci İç Savaş, iktidardaki Ulusal Kongre Partisi (NCP) ile Sudan Halk Kurtuluş Hareketi (SPLM) arasında

9 Ocak 2005'te Kapsamlı Barış Anlaşması'nın imzalanmasıyla sona ermiştir (Bereketeab, 2011: 3).

⁸ Kelime anlamı "yılan zehri" olan Anya- Nya, Güney'in askeri birliklerinin adıdır. Sudan ordusuna karşı ilk organize saldırısını 19 Eylül 1963 tarihinde Doğu Ekvatorya'da yapmıştır. Daha detaylı bilgi için Poggo, S. (2009). *The First Sudanese Civil War: Africans, Arabs, and Israelis in the Southern Sudan, 1955-1972*. Springer.

akmaya devam etmesini sağlamak için güvenlik düzenlemeleri hakkında taraflar arasında anlaşmalar yapılsa da 2011 referandumu sırasında bu sorular cevaplanmamıştır. Referandum sonrasında, iki yeni devlet arasında petrol varlıklarının ve gelirlerinin bölüşümü konusunda kesin bir anlaşma yapılmamıştır (Shankleman, 2011: 5).

Güney Sudan'da üretilen petrol, kuzeyden Kızıldeniz'deki Port Sudan ihracat terminaline kadar uzanan iki ana boru hattıyla ihraç edilmektedir. Ocak 2012'de Sudan ve Güney Sudan arasında iki ülkenin petrol zenginliğinin nasıl yönetileceği konusunda anlaşmazlık başlamıştır. Güney Sudan Hükûmeti, Hartum'un Güney Sudan petrolünün ihracatı ile ilgili tek taraflı kararlarından ve transit ücretleri üzerinde yaşanan anlaşmazlıklar nedeniyle bir yıldan fazla bir süre petrol üretimini askıya almıştır (Blanchard, 2013: 4; Malwal, 2015: 201). Güney Sudan'ın petrol üretimini askıya alırken dayandığı fikir Güney Sudan'ın sekiz ay yetecek kadar nakit rezervine sahip olması ve bu süre dolmadan Sudan Hükûmeti'nin düşeceği'dir (Waal, 2014: 363).

Güney'in yeni alternatifler geliştirmeden Nisan 2012'de Kuzey boru hattından geçen petrolün akışını durdurması Güney için daha yıkıcı sonuçlara neden olmuştur. Kuzey'in hayvancılık ve Arap zamlı gibi farklı gelir kaynaklarının olması ve (Suudi Arabistan, Katar ve Kuveyt Körfez ülkeleri ve Birleşik Arap Emirlikleri gibi) Arap komşularından aldığı hibeler yaşanan ekonomik krizin şiddetini azaltmıştır (Malwal, 2015: 202). Güney Sudan'ın bağımsızlığı sonrası ihracatın durdurulması hem Güney hem Kuzey'in kişi başına düşen gayrisafi yurtiçi hasılasını düşürmüştür. Dünya Bankası verilerine göre, Sudan'ın kişi başına düşen gayrisafi yurtiçi hasılası 2011 yılında 4,293 iken 2012 yılında 3,917⁹; Güney Sudan'ın kişi başına düşen gayrisafi yurtiçi hasılası ise 2011 yılında 2,730 iken 1,435'e doğru gerilemiştir. 2012-2013 yılları arasında yükselerek 1,957'ye çıksa da Güney Sudan'ın kişi başına düşen gayrisafi yurtiçi hasılası 2015 yılına kadar düşmeye devam etmiştir.¹⁰

Petrol kesintisinden altı ay sonra Güney Sudan, Sudan ile öncesinde reddettiği anlaşmalara çok benzer şartlarda bir petrol anlaşması yapmak zorunda kalmıştır. Nisan 2013'te petrol üretimi yeniden başlasa da Hartum ve Juba arasında petrol konusunda yaşanan bu anlaşmazlıklar gelirlerin beklentilerin altında kalmasına neden olmuştur (Waal, 2014: 364). Ayrıca çatışmalar üretimi defalarca durdurmuş, üretim durmasa dahi petrol gelirleri yolsuzluk nedeniyle erimiştir. Ek olarak ulusal bütçenin en büyük harcama kalemini (yarısından fazlasını) maaşlar meydana getirmektedir. İkinci harcama kalemi savunma alanıdır. Bu durum bağımsızlık sonrası Güney Sudan'ın halka ulaştırılan temel hizmetler için sınırlı kaynak ayırabildiğini göstermektedir (Simone, 2022: 127).

Petrol gelirlerinin devlet hazinesine aktarılması, hükûmet gelirinin kontrolü ve devlet iktidarının zayıflığı neopatrimonyal ilişki ağlarını güçlendirmektedir.

Neopatrimonyal bir yönetim sisteminde siyasi makam, öncelikle kişisel avantaj için kullanılmaktadır. Güney Sudan'daki neopatrimonyal düzen, liderlerin, bürokratların kamu fonlarını çalmak için her fırsatı kullandığı kleptokrasi ile yakından ilişkilidir. Ayrıca kleptokrasilerde egemen devletin işleyişi yasalardan ziyade arz ve talep mekanizmaları ile şekillenmektedir. Nitekim Waal, Güney Sudan siyasetini *bir musluktan akan suyun kaotik yapısına* benzetmektedir. Tahmin edilemez, ancak zaman geçse de özünü korumaktadır (Waal, 2014: 349).

Bağımsızlık referandumundan önce, Kenya üzerinden ihraç edilecek petrolü taşıyacak alternatif bir boru hattı inşa etme projesi tartışılrsa da nasıl finanse edileceği netleşmemiştir. Ayrıca halihazırda aktif olan Sudan'daki boru hatlarını finanse eden petrol şirketlerinin konsorsiyumları için Güney Sudan'da aynı petrolün ihracı adına yeni boru hatları döşemek ekonomik açıdan karlı görünmemektedir. Dolayısıyla Güney Sudan'ın mevcut ihracat ağına güvenilir erişim sağlaması için ya kendisinin finanse ettiği boru hatlarına sahip olması (ki bu petrol gelirlerini büyük oranda düşürmekte) ya da Sudan ile yapılan paylaşım sözleşmelerine uyması gerekmektedir (Shankleman, 2011: 7).

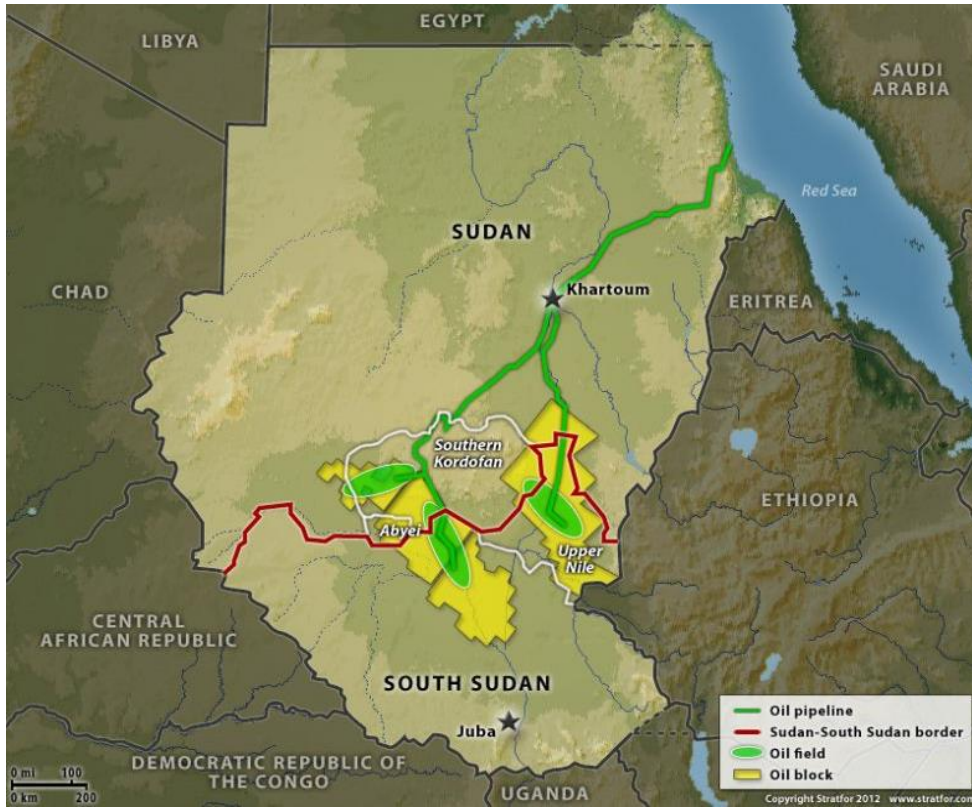
Bağımsızlık sonrası iki ülke arasında tartışmalı olan sınırlar, bu sınırların bazı noktalarında petrol sahalarının bulunması ile daha derin krizlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur (Abubakar ve Yahaya, 2021: 134). Bu noktada belirtmek gerekir ki Sudan ve Güney Sudan arasındaki sınır bölgesi, iki ülkenin en verimli topraklarının bir kısmını kapsamaktadır. İki ülke arasındaki sınırlar boyunca en değerli ve belki de paylaşılacak kaynak, tarım ve otlatma alanları kabul edilmektedir (Craze, 2013: 15).

Şekil 1'de tartışmalı olan sınır bölgeleri ile Güney Sudan ve Sudan'daki petrol bölgelerinin bazı noktalarda çakıştığı görülmektedir. Abyei'deki Diffra ve Unity-Güney Kordofan sınırındaki Heglig şehri bu noktalardan bazılarıdır (Political Geography Now, 2012). Örneğin, Heglig (Panthou) 1931'de belirlenen sınır çizgisinin doğusunda Unity Eyaleti (Güney Sudan); batısında ise Güney Kordofan'ın (Sudan'ın) bir parçasıdır. 2003'e kadar Heglig Unity Eyaleti'nin bir parçası varsayılmıştır. 1980'de ulusal parlamentoda önerilen sınır değişikliklerinde ve 1983'te petrol boru hattı için önerilen rotada bu durum kabul edilmiştir. Ancak bağımsızlık sonrası Heglig iki ülke arasındaki sınır anlaşmazlığına konu olan noktalardan biri haline gelmiştir (Johnson, 2012: 7).

Unity Eyaleti bağlamında ise bir Jikany Nuer olan eyalet valisi tarafından, 2006'dan beri Jikany Nuerlerin bölgeye yerleşmesi teşvik edilerek Dinka- Nuer etnik rekabeti körüklenmiştir. Ayrıca 2003'ten beri Çin Ulusal Petrol Şirketi ve Petronas'ın hâkim olduğu bir petrol şirketleri konsorsiyumu olan Greater Pioneer Operating Şirketi tarafından işletilen petrol sahasına ev sahipliği yapmaktadır. Bu durum Dinka ve Nuer sığır çobanlarının otlak alanlarını önemli ölçüde kaybetmesine neden olarak etnik rekabetin derinleşmesine neden olmuştur (Simone, 2022: 158).

⁹ Dünya Bankası, Sudan Gayrisafi Yurtiçi Hasıla Verileri, The World Bank GDP per capita- Sudan; <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.PP.CD?end=2015&locations=SD&start=2011>. Erişim Tarihi: 12.01.2024.

¹⁰ Dünya Bankası, Güney Sudan Gayrisafi Yurtiçi Hasıla Verileri, The World Bank GDP per capita- South Sudan; <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.PP.CD?end=2015&locations=SS&start=2011>. Erişim Tarihi: 12.01.2024.

Şekil 1 Sudan ve Güney Sudan Sınır Anlaşmazlıkları ve Petrol Alanları

Kaynak: Oil Reserves in Sudan and South Sudan <https://worldview.stratfor.com/article/oil-reserves-sudan-and-south-sudan> Erişim Tarihi: 27.09.2024.

Tartışmalı sınır bölgelerinin düşük yoğunluklu vekalet savaşları için taraflara “elverişli” bir ortam sunduğu görülmektedir. Nitekim Güney Sudan’da 2013 yılında başlayan çatışmalardan bu yana, sınır bölgesi iki iç savaşın kesiştiği yer haline gelmiştir. Güney Sudan’daki başlıca isyancı hareket olan Muhalefetteki Sudan Halk Kurtuluş Ordusu (SPLA-IO), kuzeydeki çoban grupları milis üyeleri olarak kullanmış ve Sudan Hükûmeti’nden destek almıştır. Bu sayede Sudan Hükûmeti isyancılar arasında bölünme yaratarak Sudan Halk Kurtuluş Hareketi/Ordusu’nu (SPLM/A) istikrarsızlaştırmış ve İkinci Sudan İç Savaşı’nın çatışma dinamiklerini meydana getirmiştir. Adalet ve Eşitlik Hareketi (JEM), Güney Sudan’daki SPLA-IO ile çatışmalarda Sudan Halk Kurtuluş Ordusu (SPLA) ile savaşmıştır. JEM, Sudan iç savaşında Sudan Silahlı Kuvvetleri’ne (SAF) karşı savaşan askeri gruplar için bir şemsiye örgüt olan Sudan Devrimci Cephesi’nin (SRF) bir parçasıdır. Bu karmaşık ittifaklar, Sudan ve Güney Sudan arasında üzerinde anlaşma sağlanamayan sınırların, mevcut isyanların aktörlerinin belirlenmesi vasıtasıyla nasıl etkili olabileceğini göstermektedir (Craze, 2013: 6). Neticede Kuzey ve Güney Sudan arasındaki sınır alanları sahip oldukları doğal kaynaklar ve farklı kimlikte grupların meydana getirdiği değişken ittifaklar ile iki ülkenin gelecekteki refah ve huzurunu etkileyecek potansiyeldedir.

Son olarak bağımsızlığın hemen ardından 2013 yılında Güney Sudan’da çıkan iç savaşın süresi ve yoğunluğu petrol faktöründen etkilenmiştir. Diğer nedenlere ek olarak Bor ve

Bentiu gibi petrol zengini halklar üzerinde doğrudan kontrol sağlamaya yönelik gerçekleşen silahlı mücadeleler iç savaşın seyrinde belirleyici olmuştur. Bu iç savaşı başlatan, Devlet Başkanı Salva Kiir ile eski yardımcısı Riek Machar arasındaki siyasi farklılıklar ve kişisel çıkarlar kabul edilebilir. SPLM ordusu, Kiir (Dinka) veya Machar’ı (Nuer) destekleyerek etnik kökenlere göre bölünmüştür. SPLM Partisi ve ordudaki reform eksikliği, mevcut olmayan ve verimsiz mali kurumlar, yolsuzluk ve adam kayırmacılık da Aralık 2013’te başlayan çatışmaların diğer nedenleri olarak sıralanabilir. İç savaşın şiddetlenerek devam etmesinde ise Nuer ve Dinka halkları arasındaki etnik rekabet ve ekonomik kaygılar etkili olmuştur. Özellikle petrol zengini halklar üzerinde iktidar sahibi olmaya çalışmak iç savaşın süresini uzatmıştır. Petrol üreten eyaletlerden Jonglei, Unity ve Yukarı Nil yoğun silahlı çatışmaların merkezleri haline gelmiştir (Sefa-Nyarko, 2016: 189). Neticede bağımsız Güney Sudan’da ham petrol üzerindeki rekabet, iç savaşı başlatan nedenlerden sayılmasa da uzamasında ve şiddetlenmesinde önemli bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır.

Ek olarak mali rejim olarak tanımlanan¹¹ Güney Sudan’ın petrolünün devlet dışındaki aktörler tarafından paylaşılması sürecinde bazı istikrarsızlıklar ortaya çıkmaktadır.¹² Örneğin; 2014 yılında Güney Sudan’da bir petrol konsorsiyumu, Çin’e ait en büyük petrol şirketlerinden biri olan Çin Ulusal Petrol Şirketi’nin kontrolüne geçmiştir. Konsorsiyum, iç savaşın tarafı olan ve halkın bir kısmına

¹¹ Mali rejim (*fiscal regime*), belirli bir ev sahibi hükûmetin politikaları, yasaları ve yönetmelikleri tarafından yürürlüğe konan telif ödemelerini içeren bir vergi sistemi olarak tanımlanmaktadır. Güney Sudan ve Uganda vakalarının incelendiği çalışma için bkz. Riak, J. (2024). Politics of Fiscal Regimes and Economic Instruments in Petroleum Industry. *International Journal of Law and Politics Studies*, 6(6), 49-59.

¹² Ayrılma öncesinde Sudan, Sahraaltı Afrika’da Nijerya ve Angola’dan sonra Çin’e üçüncü büyük petrol arzı sağlayan ülkedir. Bu durum Çin, Sudan ve Güney Sudan ilişkilerinin temel belirleyicisinin petrol olduğu iddialarına neden olmuştur (Karaca ve Yüce, 2020: 26).

yönelik şiddet eylemleri gerçekleştiren Hükümet yanlısı silahlı gruplara maddi destek vermiştir. Ayrıca konsorsiyumun ülkenin istihbarat birimleri ile yakın ilişkileri olduğu ve petrol bakanının müsrif yaşam tarzını finanse ettiği de tespit edilmiştir. Dar Patrolem¹³ tesisleri, Güney Sudan'daki iç savaşın hemen ardından Aralık 2013'ün ortalarında taraflar (hükümetin askeri güçleri, hükümet yanlısı milisler, General Johnson Olonyi komutasındaki SPLM-IO ve Agvelek Güçleri)¹⁴ arasında kontrol mücadelesi alanı haline gelerek ülkenin istikrarsızlığını artırmıştır. Bu grupların özellikle sivillere karşı saldırılarda bulunması bölgenin güvensizliğini artırmaktadır.¹⁵

6. Sonuç

Güney Sudan'ın bağımsızlığa kavuşması, self determinasyon ve ayrılma hakkında 1960'lı yıllardan itibaren taviz vermeyen uluslararası rejimin tutumunda ciddi bir sapmayı göstermektedir. Neticede Afrika Birliği Anlaşmasının ve uti possidetis juris ilkesinin ihlal edilmesi ile bir ayrılma hareketi nihai amacına ulaşmıştır. Bu durumun Afrika'daki sömürge sınırlarının kutsallığına zeval getirme olasılığı tartışılabilir. Ancak Güney Sudan'ın bağımsızlığı, gerçekleşme şekli ve ebeveyn devlet ile ayrılma hareketi arasındaki çoğu sorunun çözülmeden yaşanması nedeniyle kıtadaki diğer ayrılma hareketleri için bir örnek teşkil etmemektedir. Dolayısıyla Afrika kıtasının sonsuz bir bölünme döngüsüne girmesi olası görünmemektedir.

Güney Sudan ayrılma hareketinin nedenlerine ilişkin literatürde bulunan çalışmalar tarihsel incelemeye ve kimlik temelli açıklamalara odaklanmaktadır. Bu hususların güçlü nedensel faktörleri meydana getirdiği kabul edilse de çalışmada Güney Sudan ayrılıkçılığının nedenlerinin *Arap Kuzey* ile *Hristiyan Güney*in çok ötesine geçtiği iddia edilmektedir. Toplumsal faktörler göz ardı edilmemekle birlikte, çalışmada Güney Sudan ayrılma hareketinin ortaya çıkması ve gelişmesinde ayrılmanın yapısal faktörleri bağlamında incelenen Güneyli halkların "eşitsizlik kanaati" ve "şikâyetleri" İngiliz sömürge dönemi politikalarına dayandırılarak açıklanmıştır. Buna ek olarak devamında Güney Sudan ayrılma hareketi üzerinde belirleyici olan uluslararası aktörlerin tutumu, doğal kaynakların dağılımı, ülke içi dinamikler (Dinka ve Nuer etnik gruplarının milliyetçi duyguları gibi), jeopolitik farklılıklar detaylandırılmıştır. Böylece ayrılma hareketlerine ilişkin literatürdeki yapısal faktörler Güney Sudan özelinde, salt tarihsel okumadan farklı şekilde ele alınmıştır.

Doğal kaynakların varlığı, türü, konumu bir ayrılma hareketinin bağımsızlığı kazanması sürecinde belirleyici olan faktörlerden biridir. Güney Sudan'da keşfedilen petrol kaynakları Hartum'dan uzakta, ebeveyn devletin iktidarının

tartışıldığı alanlarda konumlanmaktadır. Petrolün bulunduğu bölgeler ayrılıkçı taleplerin olduğu bölgeleri meydana getirerek literatürdeki iddiaları desteklemektedir. Petrolün çıkarılması ve ihraç edilmesi için uluslararası alanda tanınan egemen bir devlete ihtiyaç duyulması "farklılaşmış halkların" ayrılma hareketlerine olan desteğini artırabilmektedir. Nitekim Sudan'da petrol, Hartum'un adil olmayan politikalarını geliştirmek adına kullanıldığı iddiasıyla Güney Sudanlı halkları marjinalleştirmek için bir araç olarak değerlendirilmiştir.

Petrol, Güney Sudan'ın bağımsızlığını kazanmasında önemli rol oynadığı gibi bağımsızlık sonrası genç ülkenin barış içinde yeniden inşa edilememesinde de belirleyici olmuştur. Uluslararası Para Fonu (IMF) raporuna göre, Güney Sudan bağımsızlığını kazandıktan sonra, petrol sahalarının çoğunluğu Güney Sudan sınırları içinde yer aldığından, Sudan'ın petrol üretiminin %80'ine sahip olmuştur. Ancak petrol sahalarının çoğunluğu Güney'de olmasına rağmen, boru hatları, rafineri ve ihracat altyapısı Kuzey'de yer almaktadır. Bu nedenle petrolü rafine etmek, taşımak ve pazara göndermek için Güney Kuzeye bağımlı haldedir. Bağımlılık ilişkisi, 2011'den hemen sonra Güney Sudan'ın petrolü kesmesi ile her iki tarafın ekonomilerinde yaşanan çöküşte kendini göstermiştir.

Petrolün Güney Sudan bağlamındaki rolünün incelendiği diğer çalışmalardan farklı olarak çalışmada petrolün bir faktör olarak ayrılma öncesi ve sonrası etkinliği detaylandırılmıştır. Bağımsızlık sonrası süreç; iki aktör arasındaki bağımlılık ilişkisi, çizilen sınırdaki tartışmalı olan bölgelerin petrol ve diğer doğal kaynaklar bakımından zengin olanları da içermesi ve Güney Sudan iç savaşı başlıkları ile incelenmiştir. Bu sayede bir kurtuluş formülü olarak farklılaşmış halklara sunulan ayrılma hareketinde belirleyici ve hatta destekleyici bir değişken olan petrolün, bağımsızlık sonrasında genç devletin istikrarını bozan faktörlerden birini meydana getirdiği tespit edilmiştir. Nitekim bağımsızlığından bu yana Güney Sudan devlet inşa sürecini tamamlamamış ve tek bir etkili siyasi düzen kuramamış vaziyettedir. Güney Sudan'ın bağımsızlığa ulaşan ayrılma hareketi, Hartum'un neo-patrimonyalizmine karşı yeni bir düzen kurmaktan ziyade ayrılıkçı gruplara Güneyli elitlerin kendini zenginleştirdiği kleptokratik bir devlet kurma olanağı tanımıştır.

Kaynakça

Abubakar, M. ve Yahaya, T. B. (2021). Secession and border disputes in Africa: The case of Sudan and South Sudan border. *African Journal of Political Science and International Relations*, 15(4), 131-138.

Bartkus, V. O. (2004). *The dynamic of secession*. Cambridge University Press.

2017 raporuna göre Padang Dinka Milisleri Yukarı Nil eyaletinde sivillere karşı taciz, tehdit gibi saldırılarda bulunmuştur. Başlangıçta Paloch'taki petrol sahalarını korumak için kurulan Padang Dinka Milisleri, Ulusal Güvenlik Servisi'nden destek almaya başladıklarında iç savaşta merkezi aktörler haline gelmişlerdir.

¹⁵ The Sentry. (2019). The Taking of South Sudan: The Tycoons, Brokers, and Multinational Corporations Complicit in Hijacking the World's Newest State. https://thesentry.org/reports/taking-south-sudan/?gad_source=1&gclid=CjwKCAjwps-zBhAiEiwALwsVYX7eyAnpvtqG3yz5WGZxc2fV5JSMpktZmCi4pyeOGbTqw3le5qIWvBoCM8lQAvD_BwE Erişim Tarihi: 02.01.2024.

¹³ Dar Patrolem hisselerinin %41'i Çin Ulusal Petrol Şirketi'ne, %40'ı Malezya'ya ait Petronas adlı şirkete %6'sı Çin'in Sinopec adlı şirketine, %8'i Nilepet'e ve %5'i Mısır merkezli MOG Energy'ye aittir.

¹⁴ Burada devlet dışı grupların etnik kökenlerine göre organize oldukları, edildikleri görülmektedir. Örneğin bir grup; Yukarı Nil Eyaleti'nde yaşayan Dinka alt grubu olan ve kendilerini Padang olarak tanımlayan üyelerden oluşmaktadır. Bu silahlı gruplar Padang Dinka Beyaz Ordusu, Toplum Polis Gücü ve Petrol Koruma Gücü gibi çeşitli isimler kullanmışlardır. 22 Nisan 2015'te Shilluk Grubu tarafından desteklenen Olonyi'ye sadık güçler ile Dinka etnik milisleri Abu Shouk ve Beyaz Ordu tarafından desteklenen ordu arasında Malakal'ın çeşitli mahallelerinde çatışmışlardır. Çatışmalar esnasında Uluslararası Af Örgütü'nün Haziran

- Bayram, M. (2017). İsrail-Güney Sudan İlişkilerinin Siyasal Ekolojisi. *Ahi Evran Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 1(1), 59-77.
- Zorba Bayraktar, H. (2022). Güney Sudan'ın Bağımsızlığının Nil Nehri'nin Su Güvenliğine Etkisi. *Anadolu Strateji Dergisi*, 4(2), 101-108.
- Bereketeab, R. (2011, Haziran 15-18). State Crisis, Conflicts and International Intervention in the Horn of Africa. <https://www.aegis-eu.org/archive/ecas4/ecas-4/index.html> (Erişim Tarihi:11.10.2024).
- Blanchard, L. (2013, Aralık 27) The Crisis in South Sudan, report. <https://digital.library.unt.edu/ark:/67531/metadc272074/> (Erişim Tarihi:14.10.2024).
- Branch, A. ve Mampilly, Z. C. (2005). Winning the War, but Losing the Peace? The Dilemma of SPLM/A Civil Administration and the Tasks Ahead. *The Journal of Modern African Studies*, 43(1), 1-20.
- Christopher, A. J. (2011). Secession and south sudan: an african precedent for the future? *South African Geographical Journal*, 93(2), 125-132. <https://doi.org/10.1080/03736245.2011.619322>
- Coalition for International Justice (CIJ). (2006). Soil and Oil: Dirt Business in Sudan, <https://sudanarchive.net/?a=d&d=UNEP-06.1.12&e=-----en-20--1--txt-txIN%7CtXTI%7CtXAU> (Erişim Tarihi: 12.07.2024).
- Collier, P., ve Hoeffler, A. (2002). On the incidence of civil war in Africa. *Journal of conflict resolution*, 46(1), 13-28.
- Craze, J. (2013). Dividing Lines: Grazing and Conflict along the Sudan South Sudan Border. Geneva: Small Arms Survey, Graduate Institute of International and Development Studies. <https://www.smallarmssurvey.org/resource/dividing-lines-grazing-and-conflict-along-sudan-south-sudan-border-hsba-working-paper-30> (Erişim Tarihi: 12.07.2024).
- Dalar, M. (2013). Çatışmaların Odağındaki Sudan (Kuzey Sudan) Cumhuriyeti. Uluslararası Orta Doğu Barış Araştırmaları Merkezi. https://www.researchgate.net/publication/291350944_CATISMALARIN_ODAGINDAKI_SUDAN_KUZEY_SUDAN_CUMHURİYETİ (Erişim Tarihi: 10.03.2025).
- Deng, F. M. (2011). *War of visions: Conflict of identities in the Sudan*. Rowman & Littlefield.
- Englebert, P. ve Hummel, R. (2005). Let's stick together: understanding Africa's secessionist deficit. *African Affairs*, 104(416), 399-427. <https://doi.org/10.1093/afraf/adi008>
- Fearon, J. D. ve Laitin, D. D. (2003). Ethnicity, insurgency, and civil war. *American political science review*, 97(1), 75-90.
- Johnson, H. (2012). The Heglig oil dispute between Sudan and South Sudan, *Journal of Eastern African Studies*. https://www.researchgate.net/publication/241729143_The_Heglig_oil_dispute_between_Sudan_and_South_Sudan (Erişim Tarihi:20.12.2024).
- Jumbert, M. G. ve Rolandsen, Ø. H. (2013). After the Split: post-secession negotiations between South Sudan and Sudan. <https://www.prio.org/publications/7159> (Erişim Tarihi:12.12.2024).
- Karaca, R. K. ve Yüce, M. (2020). Çin'in Afrika Kriz Bölgelerindeki Dış Politikasının Analizi: Darfur ve Güney Sudan Örnekleri. *Siyasal: Journal of Political Sciences*, 29(1), 1-32. <https://doi.org/10.26650/siyasal.2020.29.1.0022>.
- Kilroy W. (2019). South Sudan. Visoka, G., Doyle, J., & Newman, E. (Der.), *Routledge handbook of state recognition* içinde (ss.391-400). Routledge.
- Le Billon, P. (2001). The Political Ecology of War: Natural Resources and Armed Conflicts, *Political Geography*, 20(5), 561-584.
- Malwal, B. (2015). *Sudan and South Sudan: From one to two*. Springer.
- Obi, C. I. (2007). Oil and Development in Africa: Some Lessons from the Oil Factor in Nigeria for the Sudan. *Oil development in Africa: lessons for Sudan after the comprehensive peace agreement*. <https://um.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:nai:diva-1191> (Erişim Tarihi: 12.07.2024).
- Oliveira, R. S. (2015). *Magnificent and beggar land: Angola since the civil war*. Oxford University Press.
- Poggo, S. (2009). *The First Sudanese Civil War: Africans, Arabs, and Israelis in the Southern Sudan, 1955-1972*. Springer.
- Rane Worldview, (2012, Ekim 3) *Oil Reserves in Sudan and South Sudan*. <https://worldview.stratfor.com/article/oil-reserves-sudan-and-south-sudan> Erişim Tarihi: 27.09.2024.
- Riak, J. D. C. (2024). Politics of International Oil Companies (IOCs): Understanding PETRONAS Carigali Nile Ltd Exit From South Sudanese Oilfields. *Journal of Arts, Humanities and Social Science*, 1(3), 1-13.
- Rone, J. (2003). *Sudan, oil, and human rights*. Human Rights Watch.
- Ross, M. (2003). Oil, drugs, and diamonds: How do natural resources vary in their impact on civil war? Ballentine, K., ve Nitzschke, H. (Der.), *Beyond greed and grievance: Policy lessons from studies in the political economy of armed conflict* içinde (ss. 47-67) New York: International Peace Academy.
- Schomerus, M., ve de Vries, L. (2019). A state of contradiction: Sudan's unity goes south. Schomerus, M., ve de Vries, L (Der.), *Secessionism in African politics: Aspiration, grievance, performance, disenchantment* içinde (ss. 423-454). New York, NY: Springer.
- Sefa-Nyarko, C. (2016). Civil War in South Sudan: Is It a Reflection of Historical Secessionist and Natural Resource Wars in "Greater Sudan"? *African Security*, 9(3), 188-210.
- Shankleman, J. (2011). *Oil and State Building in South Sudan*: US Institute of Peace. https://www.usip.org/sites/default/files/resources/Oil_and_State_Building_South_Sudan.pdf (Erişim Tarihi: 02.01.2025).
- Simone, S. (2022). *State-building South Sudan: International Intervention and the Formation of a Fragmented State* (Vol. 46). Brill.
- Stein, C. (2016). Successful Secessionist Movements and the Uncertainty of Post-Secession Quality of Life. https://ir.library.oregonstate.edu/concern/honors_college_theses/c247dv15r (Erişim Tarihi: 20.11.2024).
- Şahin, G. ve Öztürk, B. (2023). Self Determinasyon İlkesine Neorealist Bakış: Güney Sudan ve Filistin Örnekleri. *Elektronik Siyaset Bilimi Araştırmaları Dergisi*, 14(1), 53-66.
- The Sentry. (2019). The Taking of South Sudan: The Tycoons, Brokers, and Multinational Corporations Complicit in Hijacking the World's Newest State. https://thesentry.org/reports/taking-south-sudan/?gad_source=1&gclid=CjwKCAjwps-zBhAiEiwALwsVYX7eyAnpvtqG3yz5WGXc2fV5JSMpktZmCi4pyeOGbTqw3Ie5qIWvBoCM8IQAuD_BwE (Erişim Tarihi: 02.01.2025).
- The World Bank. GDP per capita- South Sudan, <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.PP.CD?end=2015&locations=SS&start=2011> (Erişim Tarihi: 12.01.2025).
- The World Bank. GDP per capita- Sudan; <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.PP.CD?end=2015&locations=SD&start=2011> (Erişim Tarihi: 12.01.2025).
- Thomas, C. G. ve Falola, T. (2020). *Secession and separatist conflicts in postcolonial Africa*. University of Calgary Press.
- Toft, M. D. (2010). *The geography of ethnic violence: Identity, interests, and the indivisibility of territory*. Princeton University Press.
- Tounsel, C. (2021). *Chosen peoples: Christianity and political imagination in South Sudan*. Duke University Press.
- University of Oslo, The Faculty of Law, Montevideo Convention on the Rights and Duties of States, <https://www.jus.uio.no/english/services/library/treaties/01/1-02/rights-duties-states.html> Erişim Tarihi:24.07.2021.
- Waal, A. (2014). When kleptocracy becomes insolvent: Brute causes of the civil war in South Sudan. *African Affairs*, 113(452), 347-369.
- Woodward, P. (2011). Towards Two Sudans, *Survival*, 53(2): 5-10.
- Yamak, T. (2020). Bölünmenin Kurumsal Ekonomi Politikası: Sudan Örneği. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(2), 499-524.
- Zapata, M. (2011, Aralık 13). Sudan: Independence through Civil Wars, 1956-2005. <https://enoughproject.org/blog/sudan-brief-history-1956> (Erişim Tarihi: 07.01.2024).